33790 - Namazda İmam ile Memum/Muktedînin Durumları

Soru

Namazda cemaatin bazıları imama tabi olmakta gecikirken bazıları ise ondan önce rükû ve secdeye gider. Bu konudaki hükümleri açıklar mısınız?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Şeyh Muhammed b. Useymin Rahimehullah Eş-Şerhu'l-Mumti adlı kitabında şöyle dedi:

Muktedînin imamıyla dört durumu mevcuttur:

1-Önden gitmesi 2-Gecikmesi 3- Muvafık olması 4- Tabi olması

Birincisi: Önden gitmesi

Muktedînin namaz rükünlerinden bir rüknünde imamdan önce hareket etmesi. Yani imamdan önce secdeye gitmesi veya ondan önce başını kaldırması veya imamdan önce rükûya gitmesi veya ondan önce başını kaldırmasıdır. Bu durumlar haramdır. Bunun delili Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in şu sözüdür: "(İmam) Rükûya gitmeden siz rükûya gitmeyin, o secdeye gitmeden siz secde etmeyin."

Şüphesiz yasaklamada asıl hüküm haram olmasıdır. Hatta birisi bunun büyük günahlardan olduğunu söylerse uzak bir söz söylememiş olur. Çünkü Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bu konuda şöyle demiştir: "Başını imamdan önce kaldıran kimse; Allah'ın, onun başını eşek başına ya da suretini eşek suretine çevirmesinden korkmaz mı?" Bu bir (azapla) tehdittir. Tehdit de günahın büyük günahlardan olduğuna dair bir alamettir.

İmamından önce hareket eden kişinin namazının hükmü

İmamından önce bilinçli ve kasıtlı bir şekilde hareket edenin namazı geçersizdir. Şayet unutarak veya hükmü bilmeden bunu yaparsa namazı geçerlidir. Ancak imam ona yetişmeden mazereti geçerse imama tabi olmasını gerektiren hareketi tekrar yerine getirmekle mükelleftir. Buna rağmen bu davranışı bilerek ve farkında olarak telafi etmezse namazı geçersiz olur. Aksi takdirde geçerli olur.

İkincisi: Gecikmesi

İmamdan sonra gecikme durumu iki çeşittir:

1-Mazeretli gecikme 2- Mazeretsiz gecikme

Birinci durum: Mazeretli olarak geride kalmak

Bu durumda geciktiği hareketi yerine getirir ve imama tabi olmaya devam eder. İki rükün arasında olan bir rükün olsa bile bunun sakıncası yoktur. Şayet bir kimse gafil kalarak, imamın sesini duymaz ve imam bir veya iki rükün önden giderse muktedî geri kaldığı rükünleri yerine getirir ve imama tabi olur. Böylece imamın bulunduğu rükne yetişinceye kadar devam eder ve daha sonra imamla birlikte devam eder. Onun için imamın kıldırdığı iki rek'atten bir rek'ati kılmış sayılır, geciktiği rek'at ile yetiştiği rek'attan karışım olarak da bir rek'at kılmış sayılır. Bunun örneği:

İmamla namaz kılan bir adam varken imam; rükûya gitti, rükûdan kalktı, secdeye gitti, secdeden kalktı, tekrar secdeye gitti, secdeden kalktı ve ayağa kalktı. Bu arada muktedî elektrik kesintisi nedeniyle tekbirin sesini ancak ikinci rek'atta işitti, farz edelim ki bu olay Cuma namazında meydana geldi. İmamın Fatiha'yı okuduğunu işitti fakat elektrik kesildi, imam birinci rek'atı tamamladı ve kalktı. Bu arada muktedî imamın rükûya gitmediğini zannediyordu, daha sonra imamın Ğaşiye suresini okuduğunu işitti.

Bu durumda şöyle deriz: İmamla birlikte namaza devam eder, imamın kıldırdığı ikinci rek'at muktedî için birinci rek'at sayılır. İmam selam verdikten sonra muktedî ikinci rek'atı kaza eder. İlim ehli şöyle der: Muktedînin kıldığı rek'at imamın kıldırdığı iki rek'atın karışımından oluşur. Çünkü her iki rek'atta da imamına tabi olmuş gözüküyor.

Şayet imamın gerisinde kaldığını imamın yerine ulaşmasından önce öğrenirse, namazı kaza eder ve imama tabi olur. Örnek:

İmamla Fatiha okuyan muktedî, imam rükûya giderken fakat muktedî işitmez, imam “Semiallahu Limen Hamideh” dediğinde onu işitir. Bu durumda ona şöyle deriz:

Rükûya git ve rükûdan kalk ve imama tabi olmaya devam et. Böylece rek’atı cemaatle kılmış sayılırsın zira geride kalman bir mazeretten dolayı olmuştur.

İkinci durum: Mazeretsiz olarak geride kalmak

Bu durum rükün içinde geride kalmak veya bir rükün ile geride kalmakla olur.

Rükün içinde geride kalma: tabi olmakta geç kalma durumudur. Ancak muktedî imama bir sonraki rükünde yetişir. Örnek: İmam rükûya gider fakat sizin hâlen okuyacağınız bir veya iki ayet kalır, siz de kalan ayetleri tamamlar ve imama rükûda yetişirsiniz, bu durumda rek’at geçerli olup sünnete aykırıdır. Çünkü meşru olan imam rükûya varır varmaz okuyacağın ayet kalsa bile imama uymandır. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “İmam rükûya gittiği zaman sen de rükûya git.”

İmama bir rükün ile geride kalmanın anlamı, imamın sizden bir rükün ile önde olmasıdır. Yani siz rükûya varmadan imam rükû eder ve kalkar. Fıkıh alimleri şöyle derler: Nasıl ki imamdan önce rükûya gittiğinizde namazınız geçersiz oluyorsa aynı şekilde geride kaldığınızda da namazınız geçersizdir. Şayet secde ile geride kalırsanız fıkıh alimlerinin dediğine göre namazınız geçerlidir. Çünkü rükû dışında bir rükünde geride kalmışsınızdır.

Ancak tercihli görüşe göre mazeretsiz olarak imamdan bir rükün ile geride kalırsanız namazınız geçersizdir, ister bu rükün rükû olsun veya rükû dışında olsun. Bunun üzerine şayet imam birinci secdeden kalkar, muktedî ise imam ikinci secdeye varıncaya kadar birinci secdede dua etmeye devam ederse namazı geçersizdir. Çünkü bir rükün ile geri kalmıştır. Bu durumda tabilik söz konusu değildir.

Üçüncüsü: Muvafık olması

Muvafık olmak sözlerde ve eylemlerde olmak üzere iki çeşittir:

Birincisi sözlerde muvafık olmaktır, ihram tekbiri ve selam dışında diğer sözlerde muvafık olmanın zararı yoktur.

Ancak ihram tekbirinde şayet imam ihram tekbirini getirmeden tekbir getirirseniz namazınız geçerli olmaz çünkü imam ihram tekbirini getirdikten sonra tekbiri getirmeniz gerekir.

Selam verirken muvafık olma konusunda alimler şöyle dedi: İmamla birlikte birinci ve ikinci selamı vermek mekruhtur. İmam birinci selamı getirdikten sonra birinci selamı, ikinci selamı getirdikten sonra ikinci selamı getirmenizde sakınca yoktur. Ancak en faziletlisi imam her iki selamı verdikten sonra selam vermeye başlamanızdır.

Diğer sözlerde ise imamla birlikte söylemek, ondan önce söylemek veya sonra söylemekte sakınca yoktur. Farz edelim ki imamın teşehhüdü okuduğunu duyuyorsunuz, siz ondan önce bitirirseniz de bunda sakınca yoktur. Çünkü ihram tekbiri ve selam dışında diğer sözlerde önden gitmenin zararı ve etkisi yoktur. Aynı şekilde imamdan önce Fatiha'yı bitirdiyseniz ancak imam hâlen dördüncü ayeti okuyorsa sakınca yoktur. Farz edelim ki bu namaz öğlen veya ikindi namazı olsun. Çünkü imamın bazen cemaate kuran okumayı duyurması meşrudur. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bunu bazen yapardı.

İkincisi eylemlerde muvafık olmaktır, bu da mekruhtur.

Örnek: İmam tekbir getirdi ve rükûya giderken siz de imamla birlikte aynı anda rükûya vardınız. İşte bu davranış mekruhtur. Çünkü Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: "İmam rükûya gittiğinde siz de rükûya gidin, imam rükûya varmadan siz rükûya gitmeyin".

Secde için imam tekbir getirip secdeye vardığında aynı anda secdeye varmanız da mekruhtur. Çünkü Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bundan şöyle sakındırmıştır: "İmam secdeye varmadan siz secde etmeyiniz."

Dördüncüsü: Tabi olması

Tabi olmak sünnet olan şekildir. Bunun anlamı: İmam yaptığı hareketi ardından başlayıp takip ederek yapmamaktır.

Örnek:

İmam rükûya vardıktan sonra rükûya gitmek gerekir, mustehap olan kıraatten okuyacağınız bir ayet kalsa bile imamdan geride kalmamak amacıyla bitirmemenizdir. Secdede imam secdeden kalkarsa aynı şekilde imama tabi olunur. İmama tabi olmak secdede kalıp dua etmekten daha faziletlidir. Çünkü namazınız imamın namazına bağlıdır ve imama tabi olmakla yükümlüsünüz. (Şerhu'l-Mumti 4/275)

Muktedî diğer rükne ancak imam o rükne vardıktan sonra başlar. İmam alnını secdeye koymadan muktedî secdeye gitmez.

El Berâ b. Âzib şöyle dedi: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem "Semiallahu Limen Hamideh" demediği ve secdeye varmadığı müddetçe hiçbirimiz belini bükmezdi. Ondan sonra secdeye giderdik. (Buhari 690, Muslim 474)

En iyisini Allah bilir.